

Ks. dr hab. Jerzy Kostorz, prof. UO
Uniwersytet Opolski
Wydział Teologii
Katedra Teologii Pastoralnej, Katechetyki, Pedagogiki i Psychologii

Recenzja

osiągnięcia naukowego oraz całokształtu dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego pani dr Anety Rayzacher-Majewskiej w związku z jej wnioskiem w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk teologicznych w dyscyplinie nauki teologiczne, wykonana na podstawie uchwały nr 303/2023 Rady Dyscypliny Nauk Teologicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie z dnia 20 listopada 2023 r. oraz na podstawie decyzji Rady Doskonałości Naukowej (znak sprawy DRNK.Z7.400.8.2023 z dnia 7 listopada 2023 r.).

Prawną podstawę sporządzenia oceny osiągnięć Habilitantki stanowi art. 219 ust. 1 pkt. 2, 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2028 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*: „stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która: 1) posiada stopień doktora; 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.” (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, z późn. zm.).

Na podstawie dostarczonej mi przez Sekretarza Komisji wersji elektronicznej dokumentacji postępowania habilitacyjnego pani dr Anety Rayzacher-Majewskiej dokonałem oceny dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego Kandydatki. Dokumentacja zawierała: 1) wniosek Habilitantki; 2) dane wnioskodawcy; 3) kopię dokumentu

potwierdzającego posiadanie stopnia doktora; 4) autoreferat; 5) wykaz opublikowanych prac; 5) monografię naukową pt. *Katecheta jako animator misyjny* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW 2022, ss. 280), stanowiącą główne osiągnięcie naukowe; 6) skany dorobku publikacyjnego artykułów w czasopismach i monografiach; 7) wykaz pozostałych osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny.

I. Sylwetka edukacyjno-zawodowa i naukowa Kandydatki

Pani dr Aneta Rayzacher-Majewska jest absolwentką Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, gdzie w 2006 roku zdobyła tytuł zawodowy magistra teologii na podstawie pracy pt. *Poezja w katechezie przedszkolnej*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Kazimierza Misiaszka. W trakcie jednolitych studiów magisterskich na kierunku teologia Kandydatka uczestniczyła w kursie przygotowania pedagogicznego i uzyskała kwalifikacje do nauczania religii w przedszkolach i szkołach. W 2008 roku, w tym samym uniwersytecie, uzyskała licencjat kanoniczny z katechetyki na podstawie odbytych studiów i pracy magisterskiej. Z kolei w 2011 roku, również w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, otrzymała stopień naukowy doktora nauk teologicznych w zakresie katechetyki na podstawie odbytych studiów i rozprawy doktorskiej pt. *Literatura piękna w nauczaniu religii katolickiej w szkole podstawowej*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Kazimierza Misiaszka.

Przed uzyskaniem stopnia doktora nauk teologicznych, Kandydatka współpracowała z czasopismem „Katecheta”, zredagowała pakiet edukacyjny do nauczania religii w klasie III szkoły podstawowej, opublikowany przez wydawnictwo Erasmus w Toruniu, uczestniczyła w krajowych i lokalnych konferencjach dedykowanych przede wszystkim praktykom – katechetom i duszpasterzom.

Praca naukowa i dydaktyczna pani dr Anety Rayzacher-Majewskiej jest związana z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, w którym od roku akademickiego 2012/2013 jest zatrudniona jako adiunkt na Wydziale Teologicznym. Dodatkowo Kandydatka angażowała się w działania Koła Naukowego Katechetów UKSW, prowadziła zajęcia na podyplomowych studiach (biblijno-pastoralnych, formacji biblijnej, studium teologii) i kursie dla katechetów parafialnych oraz pracowała w przedszkolach miejskich jako nauczyciel religii. Prowadziła również zajęcia w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Pallotynów w Ołtarzewie oraz na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Aktywność zawodowa Kandydatki skoncentrowana była głównie

wokół działalności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej. Jej naukowe opracowania mają wymiar praktyczny. Wynikają ze współpracy z otoczeniem społecznym.

Na dorobek Habilitantki, obejmujący okres poprzedzający uzyskanie przez nią stopnia naukowego doktora, składają się: jeden artykuł naukowy w czasopiśmie „Seminare. Poszukiwania naukowe” (2008), prezentujący poezję w katechezie przedszkolnej, czyli tematykę, którą kandydatka opisała w pracy magisterskiej; cztery sprawozdania z krajowych konferencji i sympozjów katechetycznych; aktywny udział w sześciu konferencjach/sympoziach międzynarodowych zorganizowanych w Polsce (na poziomie krajowym); uczestnictwo w panelu dyskusyjnym studentów KUL-UKSW pt. *Formacja katechetów*.

Zainteresowania badawcze Kandydatki – na początku kariery naukowej dotyczyły katechetycznych walorów literatury pięknej w przedszkolu i szkole podstawowej – ewaluowały w kierunku wybranych aspektów nauczania religii i pracy nauczyciela religii w polskiej szkole. Znalazły odzwierciedlenie w powszechnie znanych i często podejmowanych przez polskich katechetów kwestiach związanych z katechezą dzieci, reformą oświaty, zadaniami lekcji religii w szkole, formacją katechetów, współpracą z rodzicami. W ostatnich latach zostały poszerzone o tematykę związków katechezy i misji oraz pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych (np. z zespołem Aspergera).

Po uzyskaniu stopnia doktora Kandydatka publikowała głównie w czasopiśmie i opracowaniach zbiorowych o zasięgu krajowym i lokalnym. Wiele miejsca poświęciła publicystyce oraz opracowaniom praktycznych materiałów katechetycznych. Jej twórczość w języku polskim obejmuje osiemnaście rozdziałów w monografiach wieloautorskich, siedem haseł w *Leksykonie katechetycznym*, osiemnaście artykułów w czasopiśmie naukowym, cztery krótkie opracowania popularne, jedno krótkie omówienie projektów katechetycznych realizowanych na Wydziale Teologicznym UKSW i jedną krótką prezentację książki oraz dziewięć sprawozdań. W języku angielskim Kandydatka opublikowała jeden współautorski artykuł. Współredagowała w języku polskim trzy opracowania wieloautorskie o zasięgu krajowym i lokalnym. Szkoda, że Autorka publikowała artykuły głównie w lokalnym środowisku naukowym i tylko nieznacznie poszerzała pole badawcze o nowe zagadnienia. Zastanawia fakt, że Kandydatka w Autoreferacie nie podaje szczegółowych informacji dotyczących rozprawy doktorskiej. Nie opisuje tematyki podjętej w dysertacji i nie informuje czy, a jeżeli tak, to gdzie i w jakiej formie, została ona udostępniona (opublikowana). Należy uznać to za mankament, który utrudnia recenzentowi wgląd w całokształt osiągnięć naukowych Kandydatki i utrudnia rzetelną ocenę Jej rozwoju naukowego. Ponadto dobrym zwyczajem jest

zarówno opis wcześniejszych osiągnięć naukowych (przed uzyskaniem stopnia doktora), jak też dołączenie do dokumentacji skanów wszystkich publikacji naukowych (także tych, które ukazały się drukiem przed uzyskaniem stopnia doktora).

Dr Aneta Rayzacher-Majewska angażowała się w zorganizowanie ośmiu ogólnopolskich konferencji naukowych i popularnonaukowych, w tym jednej o tematyce ekumenicznej oraz jednej konferencji międzynarodowej w Warszawie. Podejmowała aktywności o charakterze organizacyjnym, społecznym i popularyzatorskim. Kierowała realizacją projektu *Katecheza bez granic*, popularyzującego naukę (projekt MEiN w ramach programu *Spoleczna odpowiedzialność nauki*) oraz projektu edukacyjnego, podnoszącego kompetencje studentów, *Katecheta – człowiek z klasą. Program innowacyjnego przygotowania pedagogicznego do nauczania religii* (projekt NCBiR w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój). Uczestniczyła jako wykonawca w projekcie NCBR *Perspektywa dla doktoranta*, którego celem było zwiększenie jakości i efektywności kształcenia na studiach doktoranckich (Kandydatka prowadziła wykłady dla studentów studiów doktoranckich).

II. Ocena monografii jako głównego osiągnięcia naukowego (art. 219 ust. 1. pkt 2 lit. a Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce)

Jako główne osiągnięcie naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, pani dr A. Rayzacher-Majewska wskazała monografię pt. *Katecheta jako animator misyjny*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW 2022, ss. 280. Stwierdzam, że monografia, zgodnie z wymogami art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, wydana jest przez wydawnictwo, które w roku jej opublikowania w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a. Recenzje wydawnicze tego opracowania przygotowali: ks. bp dr hab. Wojciech Osiał i ks. prof. dr hab. Jan Górski.

Struktura monografii jest charakterystyczna dla prac teoretycznych. Tworzą ją trzy rozdziały: *Działalność misyjna Kościoła*, *Misyjne aspekty formacji katechetycznej*, *Możliwości animacji misyjnej*. Całość poprzedzona jest wykazem skrótów i wstępem, a zwieńczona zakończeniem i bibliografią.

Recenzowana publikacja dotyczy istotnego z punktu widzenia nauk teologicznych zagadnienia. Traktuje o osobie katechety – animatora misyjnego. Zagadnieniom tym poświęca się wiele uwagi w dokumentach Kościoła i współczesnej literaturze przedmiotu. Opisując zadania katechety, zwraca się uwagę na wyzwania związane z zaangażowaniem misyjnym w

ramach szkolnych lekcji religii i katechezy parafialnej. W tym kontekście wielokrotnie dostrzega się potrzebę odpowiedniej, adekwatnej do wyzwań współczesności, całościowej i permanentnej formacji katechetów. Nie bez powodu autorzy dokumentów Kościoła w ramach zadań katechezy wskazują m.in. na wprowadzenie do misji oraz na relacje zachodzące między katechezą a misją (por. np. Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, Kielce 2020).

We wstępie (s. 10-15) Habilitantka w sposób bardzo ogólny wprowadza w problematykę określoną w tytule monografii. Akcentuje możliwości kształtowania świadomości misyjnej uczniów (s. 11). W sposób dość ogólnikowy, pozbawiony rzetelnego odwołania do dokumentów Kościoła i różnych opracowań, prezentuje aktualny stan badań tożsamy z tematem publikacji. Tym samym pani dr Aneta Rayzacher-Majewska wykazuje pobieżne rozeznanie w literaturze i w publikacjach podejmujących dany problem, a przez to we Wstępie brakuje wyraźnego uzasadnienia zakresu nowatorskiego opracowania tematu. Należy też zauważyć, że w bardzo syntetycznie zredagowanym wstępie można zauważyć deficyt niektórych podstawowych elementów, m.in. wyraźnego określenia celu podjętej refleksji naukowej czy też wprost wyartykułowanego problemu i problematyki badawczej. Autorka zatrzymuje się jedynie na bardzo ogólnym opisie różnych zagadnień związanych z aktywnością misyjną katechety, które zamierza zaprezentować w monografii. Takie podejście znajduje potwierdzenie w kolejnych częściach ocenianego opracowania. Również prezentacja poszczególnych etapów realizacji badań, które zamierza podjąć Habilitantka, jest zbyt ogólnikowa. Brakuje rzetelnej prezentacji źródeł, bez których niemożliwe są szczegółowe analizy. Ponadto opis zastosowanych metod badawczych jest pobieżny. Autorka pomija nakreślenie kryteriów, które miały jej posłużyć za fundament do oceny i wyprowadzenia wniosków. Uzasadnienie podjętego tematu wraz z opisem zastosowanej metodologii jest mało wnikliwe, co nie do końca pozwala ocenić poziom warsztatu badawczego pani dr Anety Rayzacher-Majewskiej. To zaś świadczy o dość wąskim zakresie merytorycznym w przygotowaniu przedstawionego do oceny kluczowego osiągnięcia naukowego.

W rozdziale pierwszym Habilitantka opisuje działalność misyjną Kościoła. Próbuje ukazać posoborową naukę Kościoła na temat misji *ad gentes*. Odwołując się do soborowych i posoborowych dokumentów Kościoła opisuje pojęcie misji i ich teologiczne podstawy. Wskazuje na podstawy trynitarnie misji oraz na zbawczy i wspólnotowy charakter działalności misyjnej Kościoła. Na tym tle ukazuje ścisłe powiązanie działalności misyjnej Kościoła z wiarą. Za autorami dokumentów Kościoła stwierdza, że misje są darem wiary, potwierdzają i umacniają wiarę, odnawiają Kościół, niosą nadzieję ludziom spoza wspólnoty Kościoła i

ukazują im wartość wiary (s. 35-39). Opisuje też powszechną, a zarazem zróżnicowaną odpowiedzialność za misje wszystkich osób, które poznały Dobrą Nowinę (s. 39-40). Przedstawia wynikające z sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego podstawy tej odpowiedzialności. Prezentuje powszechne zobowiązanie do zaangażowania wszystkich ochrzczonych na rzecz misji (s. 40-52). Opisując te zagadnienia, Autorka wspomina o odpowiedzialności papieża, biskupów, kapłanów, osób konsekrowanych i wiernych świeckich. Za ważną uznaje rolę rodziny, będącej domowym Kościołem. Na tym tle wspomina o różnych posługach osób świeckich zaangażowanych na rzecz misji we własnym kraju i poza jego granicami (w krajach misyjnych). Wiele uwagi poświęca misjom *ad gentes*. Za ważne uznaje świadectwo życia chrześcijańskiego oraz służbę misyjnej wspólnoty (np. talentami, umiejętnościami). Wspomina o katechistach nauczających prawd wiary i misjonarzach świeckich, którzy odczytali powołanie do głoszenia Dobrej Nowiny w krajach misyjnych. Rozróżnia powołanie misyjne każdego ochrzczonego od powołania misjonarskiego osób posłanych na misje, dostrzegając ściśle powiązania między nimi. W tym kontekście przedstawia wprowadzenie do misji jako zadanie katechezy (s. 63-71). Odwołuje się do dokumentów katechetycznych Kościoła (np. do *Ogólnej instrukcji katechetycznej*, *Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, adhortacji apostolskiej *Catechesi tradendae*, dokumentu *Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej*, *Dyrektorium katechetycznego Kościoła katolickiego w Polsce*, *Dyrektorium o katechizacji*). Następnie prezentuje powiązania między wprowadzeniem do misji a pozostałymi zadaniami katechezy, w tym rozwijaniem poznania wiary, wychowaniem liturgicznym, formacją moralną, nauczaniem modlitwy, wychowaniem do życia wspólnotowego (s. 71-79). Pewnym mankamentem wydaje się być częste cytowanie dokumentów Kościoła bez pogłębionej analizy i wniosków. Stwierdzenia Autorki mają charakter opisowy. Pani dr Aneta Rayzacher-Majewska głównie streszcza zawartość dokumentów katechetycznych. Odwołania do literatury są sporadyczne, chociaż tematyka ta została doskonale opracowana i opisana przez cieszących się autorytetem teologów i katechetyków w Polsce. Z punktu widzenia naukowego pożądane wydają się być samodzielne, pogłębione, wieloaspektowe wnioski, których w mojej ocenie jest niewiele w rozdziale pierwszym.

Rozdział drugi traktuje o misyjnych aspektach formacji katechetycznej (s. 81-158). Zawiera opis formacji podstawowej realizowanej w ramach studiów teologicznych (s. 83-103). Autorka przedstawia formację misyjną osób świeckich, kleryków i osób konsekrowanych. Omawia rolę akademickich i kleryckich kół misyjnych, które jej zdaniem mają pomagać w pogłębieniu świadomości misyjnej studentów teologii (s. 103-114). Dużą uwagę poświęca

kwestiom historycznym, natomiast niewiele uwagi poświęca aktualnym rozwiązaniom na wydziałach teologicznych w Polsce. Trudno zatem znaleźć uzasadnienie dla takiego podejścia do prezentowanej tematyki, zwłaszcza, że Autorka zakłada ukazanie w tym rozdziale misyjnych aspektów podstawowej, realizowanej w ramach studiów teologicznych, formacji misyjnej studentów świeckich, księży i osób konsekrowanych. Należy też zauważyć, że od tak zaprezentowanych założeń pani dr Aneta Rayzacher-Majewska przechodzi do opisu wybranych akademickich i kleryckich kół misyjnych. Nie podaje jednak kryterium ich doboru. Dużo uwagi poświęca kwestiom historycznym. Opisuje też wybrane pomoce katechetyczne, opracowane przez członków Koła Naukowego Katechetów UKSW (s. 112-14). Pomija działalność *Koła Naukowego Antropologii Kultury*, które funkcjonuje w Misyjnym Seminarium Duchownym Księży Werbistów (SVD) w Pieniężnie i stawia sobie za cel m.in. promowanie istotnego w działalności misyjnej Kościoła dialogu międzykulturowego. W kolejnych punktach rozdziału drugiego Habilitantka prezentuje wybrane inicjatywy misyjne podejmowane w ramach permanentnej formacji katechetów w diecezjach i przez instytucje kościoła (s. 115-121). Do nich zalicza m.in. IV Krajowy Kongres Misyjny, zjazdy Szkoły Animatorów Misyjnych, zaangażowanie w Papieskie Dzieła Misyjne Dzieci oraz warsztaty o tematyce misyjnej organizowane przez diecezjalne referaty katechetyczne. Na tym tle opisuje animację misyjną w ramach awansu zawodowego nauczyciela religii określonego w prawie oświatowym (s. 121-124). Ta część pracy, z uwagi na wprowadzone od 1 września 2022 roku zmiany, również w znacznym zakresie ma obecnie jedynie walor historyczny. Co więcej, Autorka przytacza obszernie fragmenty z rozporządzenia MEN z dnia 26 lipca 2018 roku, rezygnując z samodzielnej analizy i twórczych wniosków. Pożądane byłoby w tym przypadku dotarcie do dobrych praktyk i ich krytyczna prezentacja, co nie stanowi najmniejszego problemu w czasach nieograniczonego dostępu do Internetu, w którym (np. w mediach społecznościowych) można znaleźć promocję różnych inicjatyw podejmowanych przez katechetów w ramach awansu zawodowego. Niewątpliwie misyjne samokształcenie i samodoskonalenie katechetów odgrywa kluczową rolę w permanentnej formacji. Autorka podejmuje to zagadnienie w kolejnym punkcie rozdziału drugiego (s. 124-128). Zwraca przy tym uwagę na ofertę zgromadzeń misyjnych, publikacje tematyczne (książki, czasopisma), środki przekazu i nowoczesne technologie (s. 128-138). Za ważne w permanentnej formacji misyjnej katechetów uznaje życiorysy świętych i błogosławionych oraz Papieskie Dzieła Misyjne (s. 138-158). Próbuje uzasadnić refleksję na temat roli świadomości misyjnej katechety w pracy z młodzieżą, odwołuje się do nieaktualnych już badań ks. dra hab. Waldemara Wesołego SVD, które zostały zrealizowane na początku XXI wieku i opublikowane w 2005 roku (s. 141). Na tym tle

prezentuje działania podejmowane przez Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary, Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci, Papieskie Dzieło św. Piotra Apostoła, Papieską Unię Misyjną, Szkołę Animatorów Misyjnych (s. 142-158). Próbuje ukazać zakres pomocy, którą od ww. podmiotów mogą otrzymać katecheci zainteresowani tematyką misyjną i zaangażowani na rzecz misji. Informacje te mają charakter przeglądowy. Autorka rekomenduje czytelnikowi określone pomoce katechetyczne o tematyce misyjnej oraz zachęca katechetów do współpracy z prezentowanymi organizacjami, dzięki którym mogą rozwijać kompetencje merytoryczne i pedagogiczne na rzecz misji.

Dopełnieniem powyższych zagadnień są treści podjęte w rozdziale trzecim, z którym wiązałem duże nadzieje. Tytuł zapowiada, że zostaną w nim zaprezentowane twórcze propozycje w zakresie animacji misyjnej katechetów (s. 159). Autorka opisuje posługę katechety – animatora misyjnego w różnych środowiskach (s. 159-220). Najpierw przedstawia misyjne przedsięwzięcia w parafii (s. 160-180). Za ważne uznaje zarówno parafialne ogniska misyjne, jak też działalność misyjną różnych grup parafialnych. Na tym tle prezentuje animację misyjną w szkolnym nauczaniu religii (s. 180-197). Streszcza tematykę misyjną w aktualnych założeniach programowych nauczania religii w przedszkolu, szkole podstawowej i w szkołach ponadpodstawowych. Podkreśla znaczenie korelacji z edukacją szkolną oraz szkolnych kół misyjnych i wolontariackich, dostrzegając ich walory wychowawcze (s. 198-220). W końcowej części rozdziału trzeciego Autorka prezentuje treści dotyczące misyjnych obchodów roku liturgicznego (s. 220-252). Zwraca uwagę m.in. na Niedzielę Misyjną i Tydzień Misyjny oraz na inne działania w zakresie animacji misyjnej uczniów w roku liturgicznym. W sposób precyzyjny Habilitantka dokonuje przeglądu dobrych praktyk, lecz nie wyciąga odpowiednich wniosków. Autorka bardzo szybko przechodzi do prezentacji poszczególnych inicjatyw związanych z tematyką misyjną. Bez pogłębionej analizy i oceny uznaje je jednak za ważne w animacji misyjnej uczniów.

Zakończenie recenzowanej monografii zawiera ogólne stwierdzenia związane z prezentowaną tematyką (s. 253-258). Autorka ponownie wskazuje na powinności katechety w zakresie animacji misyjnej. Przedstawia kierunki badań, które jej zdaniem należy podjąć. Sama jednak już we wcześniejszych częściach recenzowanej pracy odnosi się do tych kwestii np. do podstaw programowych nauczania religii, dokumentów katechetycznych, formacji podstawowej i permanentnej, katechezy parafialnej. To należałoby zatem bardziej rozbudować o nowe kwestie.

Zaprezentowane w ocenianej monografii kwestie wskazują na dobrą znajomość przez Autorkę problematyki dotyczącej katechety – animatora misyjnego. Mają charakter

normatywny, aplikacyjny i pragmatyczny. Zawierają rekomendacje (zalecenia) dla katechetów oraz osób odpowiedzialnych za ich podstawową i permanentną formację. Odnoszą się do zadań nauczania religii i katechezy parafialnej opisanych w dokumentach Kościoła, nauczaniu papieży, programach nauczania religii, literaturze przedmiotu i pomocniczej oraz netografii. Potwierdzeniem jest poprawnie zredagowany wykaz bibliograficzny, wskazujący na wykorzystane przez Autorkę opracowania w języku polskim. Daje się przy tym zauważyć pominięcie niektórych znaczących, aktualnych monografii autorskich i wieloautorskich oraz artykułów naukowych bezpośrednio lub pośrednio odnoszących się do problematyki określonej w tytule monografii, w tym do profesjonalnego rozwoju katechety oraz do formacji misyjnej współczesnej młodzieży (przykładowe opracowania, które zostały pominięte przez panią dr Anetę Rayzacher-Majewską, a są powszechnie dostępne i wprost wiążą się z tematyką monografii: J. Kostorz, *Missionary Formation of Children in the Virtual World*, „Nurt SVD” 2020 nr 2, s. 198-119; A. Zellma, *Formacja misyjna młodzieży w ujęciu nowych dokumentów programowych nauczania religii w polskiej szkole*, „Nurt SVD” 2020 nr 1, s. 307-321; A. Zellma, *Profesjonalny rozwój nauczyciela religii*, Olsztyn: Wydział Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego 2013).

Mimo kilku zastrzeżeń do warstwy merytorycznej i metodologicznej ocenianej monografii uważam, że wnosi ona na odpowiednim poziomie wkład do dyscypliny nauki teologicznej, a przez to spełnia wymagania obowiązującej Ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Osiągnięciem tej pracy jest określona w tytule problematyka, zebranie i opisanie zobowiązań katechetów w obszarze zaangażowania na rzecz misji oraz prezentacja przykładów dobrych praktyk w zakresie wprowadzenia uczniów do misji.

III. Ocena pozostałego dorobku naukowego (poza głównym osiągnięciem naukowym)

Habilitantka, jak wynika z autoreferatu, w okresie od uzyskania stopnia doktora nauk teologicznych, czyli od 2011 roku, opublikowała osiemnaście rozdziałów w monografiach wieloautorskich, osiemnaście artykułów w czasopismach naukowych, cztery krótkie opracowania popularne, jedno krótkie omówienie projektów katechetycznych realizowanych na Wydziale Teologicznym UKSW i jedną krótką prezentację książki oraz dziewięć sprawozdań. W języku angielskim Kandydatka opublikowała jeden współautorski artykuł. Współredagowała w języku polskim trzy opracowania wieloautorskie o zasięgu krajowym i lokalnym. Pani dr Aneta Rayzacher-Majewska zredagowała również siedem haseł, które zostały zamieszczone w *Leksykonie katechetycznym* (red. J. Kochel, J. Kostorz, Kielce: Jedność

2022). Są to następujące opracowania tematyczne: *Animacja misyjna w katechezie*; *Czasopismo „Studia Katechetyczne”*; *Dostosowanie wymagań edukacyjnych na lekcjach religii*; *Edukacja domowa a katecheza*; *Katecheza osób z zespołem Aspergera*; *Myślenie wizualne w katechezie*; *Radość w katechezie*.

Zakres merytoryczny tej aktywności, jak już wyżej zauważyłem, obejmuje zagadnienia związane z katechezą dzieci, reformą oświaty, zadaniami lekcji religii w szkole, formacją katechetów, współpracą z rodzicami, relacjami między katechezą i misją oraz pracą z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych (np. z zespołem Aspergera). Habilitantka prezentuje katechetyczne walory literatury dla dzieci, wychowawczą aktywnością nauczyciela religii w szkole, np. podczas wycieczek o tematyce patriotycznej i „godzin karcianych” oraz w pracy z uczniami z Zespołem Aspergera, z dziećmi ze spektrum autyzmu (por. np. *Asy z klasy – młodzież z zespołem Aspergera na lekcjach religii*; *Odmienny wzorzec rozwoju dzieci z zespołem Aspergera jako wyzwanie dla nauczycieli*; *Współpraca nauczycieli religii na rzecz uczniów w spektrum autyzmu*). Za ważne uznaje doświadczenia wspólnoty „Wiara i Światło”, którym poświęca jeden z artykułów (por. *Znaczenie wspólnoty w życiu rodziców dziecka z niepełnosprawnością*). Poza tym Habilitantka w artykułach przedstawia nadzieje związane z reformą systemu oświaty. Dostrzega ponadczasowe znaczenie twórczości ks. Wincentego Zalewskiego i ks. prof. Jana Charytańskiego (por. *Twórczość katechetyczna ks. Wincentego Zaleskiego SDB i jej aktualność w dzisiejszej katechezie*; *Aktualność refleksji katechetycznej ks. prof. Jana Charytańskiego*). W kolejnych opracowaniach pani dr Aneta Rayzacher-Majewska podejmuje zagadnienia odnoszące się do pomiaru dydaktycznego, radości, miłości, prawdy, miłosierdzia, wiary w katechezie. Za ważne uznaje rozeznanie wyzwań wychowawczych, animowanie grupy misyjnej, zaangażowanie w Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci, wybrane aspekty katechez misyjnej i współpracę z rodzicami katechizowanych uczniów. Habilitantka opisuje też „geniusz kobiety” i jej rolę w nauczaniu Jana Pawła II. Obok tego podejmuje takie tematy, jak: edukacja domowa, narzędzia cyfrowe w wychowaniu, media społecznościowe w duszpasterstwie młodzieży, postawa nauczyciela religii wobec rzeczywistości cyfrowej, wybrane aspekty formacji podstawowej i stałej katechetów (por. np. *Przygotowanie studentów do pracy w charakterze nauczycieli religii*, *Radość w misji katechety*; *Z Dobrą Nowiną wśród „tweetów” i „lajków” – media społecznościowe wsparciem dla duszpasterstwa młodzieży*; *Prawda i miłosierdzie w katechezie młodzieży*). Habilitantka zwraca też uwagę na aspekty historyczne katechez oraz na zagadnienia z katechetyki fundamentalnej, w tym na nauczanie religii w polskiej szkole w latach 1990-2015. To ostatnie zagadnienie rozpatruje w powiązaniu z zadaniami katechez (por. np. „*Dyrektorium katechetyczne Kościoła*

katolickiego w Polsce” z roku 2001; Zadania katechezy w dyrektorjach z lat 1971-2020; Katecheza i kultura według nowego Dyrektorium o katechizacji). Ponadto w kilku artykułach pani dr Aneta Rayzacher-Majewska przedstawia kwestie związane z wprowadzeniem do misji (por. np. *Rola katechezy w kształtowaniu świadomości misyjnej katechizowanych. Co katecheta może uczynić dla animacji misyjnej?*, *Katechetyczny wymiar animacji misyjnej w parafii*; hasło *Animacja misyjna w katechezie*, zamieszczone w *Leksykonie katechetycznym*).

Aktywność publikacyjna Habilitantki, jak wynika z autoreferatu i skanów artykułów, pod względem ilościowym jest wystarczająca. Pani dr Aneta Rayzacher-Majewska publikuje głównie w języku polskim, w środowisku, z którym jest związana zawodowo. Za deficyt należy uznać niewielki stopień umiędzynarodowienia publikacji. Tylko jeden, współautorski tekst został opublikowany w języku angielskim (*Female role models in school religious education and their perception by female students in the final years of secondary school*, współautorstwo – M. Maciejewska, J. Cukras-Stelągowska).

Analizowane opracowania pani dr Anety Rayzacher-Majewskiej wzbogacają refleksję katechetyczną w obszarze języka polskiego. Stanowią znaczący wkład do rozwoju praktyki katechetycznej w Polsce. Są wystarczające do uzyskania stopnia doktora habilitowanego z dyscypliny nauki teologiczne.

IV. Aktywność sympozyjalna i konferencyjna

Na podstawie dostarczonej mi dokumentacji habilitacyjnej, stwierdzam, że pani dr A. Rayzacher-Majewskiej aktywnie uczestniczyła w sympozyjach i konferencjach organizowanych w Polsce. W latach 2016-2023 była współorganizatorką ośmiu konferencji naukowych, w tym jednej międzynarodowej i jednej ekumenicznej. Tematyka tych spotkań dotyczyła szczegółowych zagadnień katechetycznych (np. 2016 – *Katecheza a reforma oświaty; 200 lat teologii uniwersyteckiej w Warszawie* [konferencja ekumeniczna]; 2018 – *Katecheta człowiek jutra* [warszawskie spotkanie o charakterze międzynarodowym]; 2019 – *Kontrowersje w katechezie*; 2020 – *30 lat religii w szkole*; 2021 – *Katecheta – rozważny czy romantyczny?*; 2022 – *Wychowanie do służby w katechezie*; 2023 – *Kościele, co mówisz sam o sobie?*). Zorganizowane sympozja miały wyraźne nachylenie praktyczne. Korelowały z aktualnymi wydarzeniami katechetycznymi i duszpasterskimi w Polsce.

W latach 2016-2021 Habilitantka aktywnie uczestniczyła w sześciu konferencjach międzynarodowych zorganizowanych w Polsce – przez lokalne ośrodki dydaktyczne i naukowe, z którymi współpracuje od początku swojej pracy zawodowej. Podczas tych konferencji wygłosiła referat lub prowadziła sesję tematyczną. Trzy z wyżej wymienionych

konferencji odbyły się w Polsce (w Warszawie, Łądzie nad Wartą, Warszawie – Ożarowie Mazowieckim), a pozostałe trzy zorganizowane zostały w formie online. Ich wartość związana z umiędzynarodowieniem aktywności badawczej jest trudno zauważalna we wskazanych przez Kandydatkę osiągnięciach naukowych.

Pani dr Aneta Rayzacher-Majewska brała także aktywny udział w trzydziestu trzech ogólnopolskich konferencjach, sympozjach, spotkaniach formacyjnych dla katechetów. Zostały one zorganizowane w różnych ośrodkach naukowych i katechetycznych w Polsce (m.in. w Warszawie – ChAT, UKSW, Szczecinie Kazimierzu Biskupim, Koszalinie, Drohiczyne, Lublinie, Pelplinie, Opolu, Ełku). Habilitantka swoją aktywnością, podejmowaną w czasie konferencji, sympozjów, spotkań formacyjnych przyczyniła się do popularyzacji nauki.

V. Aktywność dydaktyczna, organizacyjna i społeczna

Pani dr Aneta Rayzacher-Majewska w ramach działalności dydaktycznej, jako pracownik Wydziału Teologicznego UKSW w latach 2012-2023, prowadziła wykłady akademickie z katechetyki. Zostały one realizowane w ramach jednolitych studiów magisterskich, podyplomowego studium biblijno-pastoralnego, podyplomowego studium teologii, kursów katechetycznych oraz studiów specjalistycznych. Tematyka tych zajęć dotyczyła głównie dokumentów katechetycznych, praktyk zawodowych, dydaktyki ogólnej, pedagogiki specjalnej, katechezy dzieci i młodzieży.

Ponadto pani dr Aneta Rayzacher-Majewska współpracuje z innymi ośrodkami akademickimi i katechetycznymi w Polsce. Od roku akademickiego 2016/2017 prowadzi wykłady z katechetyki w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Palotynów w Ołtarzewie (moduły: katechetyka fundamentalna, katechetyka formalna, katechetyka materialna, seminarium naukowe z katechetyki). W latach 2018-2020 prowadziła zajęcia w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Płockiej. Tematyka tych zajęć skoncentrowana była wokół katechezy osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Z kolei w roku akademickim 2022/2023 Habilitantka przeprowadziła wykład w Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego (wymiar 2 godzin; temat: organizacja pracy kancelarii parafialnej).

1 marca 2023 roku pani dr Aneta Rayzacher-Majewska, jak deklaruje w autoreferacie, prowadziła wykłady w Archidiecezji of Chicago – Departament of Parish Vitality and Mission w wymiarze 12 godzin, podejmując następujące treści: misja i wizja katechetyczna, gotowość do podjęcia przesłania katechetycznego, metody katechetyczne, prowadzenie zajęć w klasie. W autoreferacie, Kandydatka pomija jednak informacje o tym w jaki sposób, w jakiej formie, na jakiej podstawie prawnej podejmowała tego rodzaju aktywność. Podobne brakuje bardziej

szczegółowych informacji w odniesieniu do wskazanego przez Habilitantkę udziału w pilotażowej edycji Academic Leadership Development.

W zakresie działalności dydaktycznej Kandydatki mieści się również tutoring. Został on zrealizowany przez panią dr Anetę Rayzacher-Majewską w ramach projektu *Katecheta – człowiek z klasą* (UKSW, Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Łomżyńskiej, Wyższe Seminarium Duchowne Ojców Franciszkanów w Łodzi-Łagiewnikach). Ponadto Kandydatka w autoreferacie deklaruje, że prowadziła zajęcia dydaktyczne z zastosowaniem nowych metod i form nauczania-uczenia się. W ramach tej działalności Habilitantka przeprowadziła szkolenie w formie online dla pracowników UKSW w ramach Tygodnia Jakości Kształcenia na temat *Wizualizacji w kształceniu akademickim* (25.10.2020 MS Teams).

Poza wyżej wymienionymi aktywnościami pani dr Aneta Rayzacher-Majewska konsekwentnie koncentruje swoją działalność zawodową na popularyzacji nauki (np. wypowiada się w mediach, promuje studia teologiczne realizowane na Wydziale Teologicznym UKSW). Jej aktywność dotyczy zagadnień związanych z nauczaniem religii.

Kandydatka deklaruje w autoreferacie, że: 1) podnosi kompetencje zawodowe poprzez udział w kursach i szkoleniach (np. w kursie kwalifikacyjnym z zakresu oligofrenopedagogiki); 2) zajęcia dydaktyczne, które prowadzi są wysoko oceniane w ankietach studenckich; 3) dwukrotnie była nominowana do tytułu Belfra Roku (2017, 2022); 4) wypromowała trzy prace magisterskie; 5) recenzowała dwadzieścia jeden prac magisterskich; 6) była promotorem pomocniczym jednego doktoratu; 7) wielokrotnie uczestniczyła w publicznych obronach prac doktorskich pełniąc obowiązki sekretarza. Poza tymi aktywnościami Habilitantka w Wydziale Teologicznym UKSW pełniła funkcję kierownika Podyplomowego Studium Teologii. Od 2013 roku jest pełnomocnikiem Dziekana ds. praktyk studenckich oraz opiekunką Koła Naukowego Katechetów UKSW, angażując studentów w projekty, konferencje, warsztaty, przygotowywanie materiałów katechetycznych. Habilitantka uczestniczy także w badaniach statutowych realizowanych w Wydziale Teologicznym UKSW.

Pani dr A. Rayzacher-Majewska podejmuje działania w ogólnopolskich organizacjach i towarzystwach naukowych: Stowarzyszeniu Katechetów Polskich (od 2012 roku, w latach 2016-2020 przewodnicząca Komisji Rewizyjnej, od 2020 członek Komisji Rewizyjnej), Towarzystwie Naukowym Franciszka Salezego (od 2014 roku) oraz Stowarzyszeniu Misjologów Polskich (od 2022 roku, wiceprezeska). Uczestniczy także w pracy redakcji „Studiów Katechetycznych”. Ponadto, deklaruje, że redagowała artykuły w naukowych czasopismach: „Veritati et Caritati” (2013), „Język – szkoła – religia” (2019), „Kultura – Media – Teologia” (2022).

W podlegającym ocenie okresie (po uzyskaniu stopnia doktora) Habilitantka angażowała się w prace związane z realizacją projektów badawczych popularyzujących naukę w społeczeństwie, zwłaszcza w środowisku lokalnym. Projekty te były finansowane w drodze konkursów: *Rodzina Bogiem silna* (projekt realizowany przez Fundację Pro Polonia [UKSW], dofinansowany przez MEiN – kierownik projektu), *Katecheta – człowiek z klasą. Program innowacyjnego przygotowania dla nauczycieli religii* (projekt finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju – kierownik projektu), *Katecheza bez granic. 100 filmów na 100-lecie urodzin Jana Pawła II* (grant Ministerstwa Nauki Szkolnictwa Wyższego/Ministerstwa Edukacji i Nauki – kierownik projektu). Z kolei w projekcie *Perspektywa dla doktoranta* (finansowanym przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. Program Edukacyjny Wiedza Edukacja Rozwój III Szkolnictwo Wyższe dla gospodarki i rozwoju) Kandydatka prowadziła (w wymiarze 15 godzin) wykłady kursoryczne pt. *Metodologia i prawne uwarunkowania prowadzenia zajęć w szkole wyższej*.

Współpracując z otoczeniem społecznym i gospodarczym, pani dr Aneta Rayzacher-Majewska aktywnie uczestniczyła w kształceniu i doskonaleniu zawodowym nauczycieli religii w kraju i wśród Polonii. Prowadziła webinaria na Portalu Katechety, Studni Katechety i w Stowarzyszeniu Pedagogów NATAN. Kandydatka deklaruje, że prowadziła i aktywnie uczestniczyła w szkoleniach dla katechetów Archidiecezji Chicago. Opracowała i recenzowała materiały dydaktyczne i katechetyczne np. do nauczania religii w przedszkolu, katechezy parafialnej według programu duszpasterskiego KEP. W przedłożonej dokumentacji brakuje wyraźnego wskazania na powiązania tych aktywności zawodowych z pracą badawczą.

Uzupełnieniem zaangażowania pani dr Anety Rayzacher-Majewskiej w popularyzację nauki wśród dzieci i młodzieży są następujące, wskazane przez Kandydatkę, działania: 1) uczestnictwo w festiwalach nauki; 2) realizacja projektów popularyzujących teologię: *Katecheza bez granic*; 3) projekty ekologiczne i misyjne; 4) wystąpienia w audycjach radiowych (np. Radio Plus, Radia Profeto, Polskie Radio Czwórka, Polskie Radio Program 1), wystąpienia telewizyjne (np. TVP 1, Polsat News, TVN, TV Republika); 5) artykuły prasowe (np. w „Gościu Niedzielnym”, „Idziemy”, „Misyjnych Drogach”).

Habilitantka, jak już wyżej zauważyłem, podejmowała współpracę metodyczną z instytucjami oraz wydawnictwami katechetycznymi. Brała udział w opracowaniu scenariuszy dotyczących wykorzystania filmów oraz tekstów kultury w edukacji religijnej, które ukazały się nakładem Kondrat Media, Wydawnictwo św. Wojciecha, Dom Wydawniczy RAFAEL. Wykonała też piętnaście recenzji pakietów edukacyjnych do nauczania religii. Poza tym, jak

deklaruje w autoreferacie, wielokrotnie była zapraszana do pracy w zespołach eksperckich lub konkursowych.

Wyżej opisane zaangażowanie pani dr A. Rayzacher-Majewskiej w sferze działań dydaktycznych, organizacyjnych, popularyzujących naukę w społeczeństwie jest bogate i tym samym uzasadnia pozytywną ocenę skali i form współpracy z instytucjami naukowymi i pozanaukowymi w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej i realizacji zespołowych projektów popularyzujących naukę. To pozwala stwierdzić, że osiągnięcia te uprawniają Kandydatkę do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego nauk teologicznych.

VI. Wniosek w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego

Uwzględniając wymagania stawiane przez Ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (por. art. 219 ust. 1 pkt 2 i ust. 1 pkt 3), po wnikliwej analizie monografii, dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego, stwierdzam, że pani dr Aneta Rayzacher-Majewska wykazała się wymaganą aktywnością naukową, dydaktyczną, organizacyjną i popularyzującą naukę, w tym realizowaną we współpracy z innymi instytucjami naukowymi lub instytucjami kultury, w więcej niż jednej uczelni. Wzbogaciła polską katechetykę o zgromadzenie materiałów dotyczących animacji misyjnej w katechezie i ich zaprezentowanie w formie monografii. Odpowiada to współczesnym standardom naukowym w naukach teologicznych w Polsce. Stanowi pozytywną przesłankę dla dalszego procedowania przewodu o nadanie pani dr Anecie Rayzacher-Majewskiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk teologicznych i w dyscyplinie nauki teologiczne.

Wobec powyżej przedstawionych racji wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o dopuszczenie pani dr Anety Rayzacher-Majewskiej do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania jej stopnia doktora habilitowanego nauk teologicznych.

ks. dr hab. Jerzy Kostorz, prof. UO



Opole, 12 lutego 2024 r.

